

Familia

Șt. Dumitrescu.

Ardeleancă.

Anul I.

Oradea, Iunie 1926

No. 1

Apare odată pe lună
sub conducerea unui comitet de redacție

Redactor: M. G. Samarineanu

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției. — Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 4:

1. *Literatura pământului* de Cezar Petrescu.

2. *Invingătorul* de Ion Ciorănescu.

3. *A vorbit Patriarhul* de George Bota.

4. *Primăvara* de M. G. Samarineanu.

5. *Sufletul* de Z. Sandu

6. *Simfonie tristă* de Al. T. Stamatiad

7. *Gânduri* de Victor Eftimiu

8. *Pătimirea lui Romeo* de Ion Dragu

9. *Un glas îmi spune* de George A. Petre.

10. *Clopote, toamna* de George Voevidca

11. *Luna* de Volbură Poiană-Năsturaș.

12. *Samsarii culturii* de Senectus.

13. *Gânduri* de Gustave Le Bon

14. *Pentru mine* de D. Psatta.

15. *Munții* de Volbură Poiană-Năsturaș.

Cronici: *Cronica literară* de Emin Asan. *Cronica Teatrală* de P. Coroiu. — *Note. Teatrul din Oradea* de M. San-Marino — *Bustul lui Coșbuc* de M. — *O lege necesară* de Emin Asan. — *Cărți.* — *Reviste.* — *Clișee.* — *Memento.*

Abonamente:

Pe 1 an: 120 Lei; pe 6 luni: 75 lei. — Pentru instituțiuni și autorități: 300 lei pe an. — In străinătate: 300 lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Literatura pământului

de Cezar Petrescu

În romanul de război al lui Zola, „Potopul“, se află un episod greu de uitat.

În dimineața când bătălia din jurul Sedanului se deschidea în vuietul canonadei, un soldat târându-se pe brânci în câmpul încă jilav de rouă, ajunse la marginea unei vâlcele ferită de bătaia proiectilelor. Și atunci, ridicând ochii, soldatul zări cu uimire, jos, strein și absent de la deslănțuirea luptei, un țaran plecat pe coarnele plugului, răsturnând în tihna cea mai desăvârșită brasdele ogorului. Bătălia a durat ziua întreagă. Câmpurile s'au presărat cu morți. Armatele lui Bazaine, fără conducere au risipit un eroism zădarnic. Se pregătea prăbușirea Franței și se închidea ciclul imperiului. Dar seara târziu, când odată cu umbrele, restul batalioanelor se retrăgeau de pe câmpul luptei pierdute, același soldat descoperi pentru a doua oară, în dosul dâmbului de pământ același țaran încovoiat pe plug: „De ce să piardă o zi? Fiindcă oamenii se ucideau, grâul n'avea să înceteze a da spic...“.

Imaginea celui plugar tăind brazdă umedă și fertilă, în mijlocul prăbușirilor stăruie în amintire fiindcă e un simbol.

De la toate convulsiile, prefacerile și înșelăciunile care încearcă la fiecare sfert de veac viața și spiritul orașelor în necurmată primenire, plugarul e în deobște absent. Contactul apropiat cu pământul, rădăcina înfiptă acolo, care-i dă vieții o statornicie aproape vegetală, îl apără de amăgiri, îl ocrotește de pierzaniei. Războiul lui e de apărare și nu de cucerire. Răsvrătirea lui e pentru a statornici un drept real și imediat, nu pentru biruința unui principiu teoretic susținut. Conservatorismul său are ceva din conservatorismul naturii și al speciilor, care nu se prefac decât în evoluție înceată, fără sărituri, sub unghiu de veșnicie, având milenii înaintea.

Când orașele devin cosmopolite, își pierd caracterul și personalitatea, se uniformizează și se hrănesc din aceeași substanță sufletească a internaționalismului și viază supuse aceluiași legi economice, fie pe țărmul Britaniei ca și în basenul Rinului, în Toscana ca și într'o vâlcea oltenească ori la marginea pusteii maghiare, când internaționalele proletare disciplinează economic și sufletească lucrătorul după un tipar comun, reducându-l la impersonală și anonimă celulă de sindicat — atunci elementul local, particular și național îl mai reprezintă viu numai plugarul, numai pământul.

Între un lucrător din cartierele industriale ale Bucureștilor și altul din Timișoara, din Manchester ori Mulhouse, diferențierea sufletească e din ce în ce mai mică. Schimbând foarte puțin elementele principale ale decorului, câteva nume și câteva amănunte tehnice, romanele de înspăimântătoare mizerie urbană ale lui Upton Sinclair care descriu viața cartierelor industriale din Chicago, pot fi ușor strămutate și localizate în Belgia, în zonele industriale ale Italiei, ori în portul Galașilor. Psihologia indivi-

vidului se uniformizează. Ideologia vieții devine identică. Revendicările se hrănesc din aceeași evanghelie marxistă.

Civilizația capitalismului și industriei rodesc omul acestui veac după un tipar mic, monoton și fără patrie. Individualitățile se topesc într'o pastă comună. Lucrătorul din Japonia și China se expatriază să lucreze în uzinele Americane, ca și cel din plaiurile Ardealului, se împământenește ușor acolo, găsește același ritm de viață — nostalgic îl cheamă amintirea patriei numai dacă a fost rupt dela pământ și-i cântă în suflet doina de-acasă. Cântecul proletare sunt internaționale. Cântecul plugarilor sunt locale și naționale.

Cezar Petrescu

lar lucrul nu se petrece numai într-un câmp pri-vește masa lucrătorilor industriali. Însăși burghezia orășenească se nivelează către același tip unic și uniform. Un funcționar de bancă, un profesor de liceu, ori un mic rentier, își au același orizont cu aproximație și același conținut sufletesc, fiecă e cu domiciliul în Delea Veche ori într-un cartier al Barcelonei. Costumul, confortul, gazeta, preocupările de fiecare zi, nu deosebesc prea mult cetățeanul unui oraș francez de cel al altui oraș, german, italian, român ori rusesc. Mahalalele sunt aceleași și cabaretele și cafenelele și aceleași cuplete se cântă în aceeași oră, în toate localurile de noapte dealungul Europei, unde urlă același jazz-band.

Pentru a străbate în specificul național, a regăsi spiritul unui popor, tradiția și farmecul vieții sale particulare, trebuie să treci peste barierele orașelor. Să-l cauți lângă pământ, unde s'au păstrat portul, erezurile, legendele, condițiile de trai și unde însăși pecetea etnică rămâne până târziu intactă, așa cum orașele nu știu și nu pot să o mai apere.

Succesul universal al unui roman ca „Pământul blestemat“ al lui Blasco Ibanez, spaniolul, sau succesul „Țăranilor“ lui Reymont, polonezul, sau răsunele romanelor rusești și al celor scrise de scandinavii ca Johan Bojer, Knut Hamsun, Selma Lagerloef, se datorește numai acestui specific național, păstrat de marile mase rurale ale poporului, înainte de a fi încadrate de cosmopolitanism. Sunt câțiva ani, de când prin îngrijirea dlui Beza și datorită dnei Lucie Bing, a apărut într-o editură din Londra un volum de povestiri românești tălmăcite în graiul lui Shelley. Cuvintele cele mai bune le-a rostit critica engleză despre scriitorii cei mai particulari români, cei mai apropiați de viața câmpurilor și munților: Creangă și Sadoveanu. Același răsuneț l-a avut volumul de povestiri al lui Sadoveanu tradus în limba italiană și epuizat. Fiindcă sunau glasuri de la noi de-acasă, nu o gângăveală imitată după moda Parisului, Vienei ori Florenței.

După zădarnicile dibuiri din ultima vreme, literatura românească ostentivă să bată la toate porțile literaturilor apusene, căutând să se infurte cu câte ceva din simbolismul, unanimismul, neoclasicismul, exteriorismul, futurismul, dadaismul ori ultraismul marilor capitale internaționale, se întoarce cu încetul la matca națională. Un fir rupt se înoadă din nou. E drept că literatura cunoscută înainte de războiu, fie sub firma semănătoristă fie sub cea poporanistă, rămâne mai mult de o semnificație istorică. Scriitorii tineri și chiar cei formați la umbra semănătorismului și poporanismului, văd realitatea românească cu alți ochi. Nu mai au altitudinea de extaz, nu mai fac literatură-pledoarie, pentru o clasă socială care și-a intrat în drepturile ei prin cea mai pașnică și rapidă revoluție pe care a înregistrat o Europă după război.

Literatura românească abia acum se îndreaptă spre psihologism: spre analiza adâncă a sufletelor, după ce se lăsase ademenită numai de descriptivism. Dar psihologismul acesta e românesc, sufletele sunt ale noastre, nu ecou al rețetelor apusene, de la Proust citire, nici răsăritene, de la Dostoievski și Andreiev citire. Căci o literatură se pune în valoare în literatura universală, numai prin ceea ce aduce specific național și autohton, nu prin meșteșugite și fie ele oricât de istețe imitații.

De aci până la regionalism nu e decât un pas. Și departe de a osândi regionalismul în artă și în literatură, așteptăm de la el o îmbogățire sufletească — fiecare plai cu orizontul și cântecul lui. O literatură ardelenască va fi cu atât mai românească, cu cât va fi mai întreg și specific a Ardealului; după cum la rândul ei în literatura universală un loc vom merita în măsura numai în care vom ști să rămânem cât mai mult și mai intact români. Fie cât de moderni români, căci nu suntem pentru evadarea din ritmul vieții contemporane, dar să rămânem români.

Orice școală literară, orice încercare de primire a fondului ori a formei, își are un rost, fiindcă viața nu e petrificată, e mobilă și în necurmată prefacere. Dar în toate aceste aventurări în ținutul necunoscutului, scriitorul să păstreze suvenirul decorului, oamenilor și sufletelor din ținutul lui natal, ca acei morți musulmani care ori unde ar fi îngropați, sunt înfășurați în giulgiu cu capul spre Meca.

Invingătorul

de Ion Ciorănescu

*Am fost disprețuit de ochii tăi
Pe care golul n'ar putea să-i doară,
De gura ta ce flutură văpăi
Mai pline de blestem ca pe-o comoară.*

*Ah, nu știi că'n oamenii sfioși
Se-ascunde îndrăsneala cea mai cruntă
Ah, nu știi, și ochii tăi frumoși
Ce nu-mi zâmbiau, zădarnic mai mă'nfruntă.*

*Veni-vor visuri, chipul meu tăcut
In gândurile tale să-l resfire,
Te-o'nflora sălbatecul sărut
Al urei preschimbată în iubire.*

*In fața porții tale 'ntr'un târziu
Venind, o să gădesc deschis zăvorul,
Și-atunci volu fi cum n'am putut să fiu:
Invingătorul crud, învingătorul!*

A vorbit Patriarhul

de George Bota

„*Roma locuta, causa finita*“ se spune încă și azi despre biserica Romei. A vorbit Roma — adică Papa — nimeni nu trebuie să mai discute. Era o formulă în deplin acord cu spiritul autoritar și intolerant al bisericii universale. Faptele însă au dovedit că tocmai această caracteristică a distrus universalitatea bisericii papale. Conciliul dela Nicea din 787 însă anatemizează pe Papa Honoriu fiindcă, deși a vorbit în numele Romei, a spus lucruri împotriva bisericii lui Crist. Papa Eugeniu al III se declară pentru menținerea duelului: „*Ultimini consuetudine vestra*“ adică continuați cu obiceiul vostru etc. deci iată ce a vorbit Roma. Dacă parcurgi documentele pontificale bunăoară în ceea ce privește „inmaculata-concepție“ rămâi nedumerit de haosul contradicțiilor: cece un papă zice, altul o dezice. Vezi ce hotărâsc la rând în această privință papii Sixt IV, Pius V., Alexandru VII etc. și trage concluzia ce mai putea însemna formula „*Roma locuta est*“ — Roma a vorbit! Nu mai pomenim de încarnare, de infern, de căsătorie etc. În anul 1333 un predicator catolic, pentru că a îndrăznit să atragă atenția că și papa poate pronunța erezii, a fost aruncat în închisoarea închiziției de către papa Ioan al XXII.

Nu am vrut să lovim în nici o biserică, pentru că orice biserică e bună dacă îndeplinește o funcțiune socială. Și această funcțiune socială ea nu și-o poate îndeplini cu formule stereotipe și acumulate de neadevăruri, ci prin curentul de iubire creștină pe care-l poate determina. Biserica formulilor sterpe și-a trăit traiul, iar autoritatea ei nu mai poate fi căutată atât în titulaturi și formule, cât în partea de apostolat și de personalitate religioasă pe care o au servii săi. Biserica formulilor e moartă și societatea nu poate căuta sprijin pe cadavre, cari pot aduce curente infecțioase. Ne trebuie biserică vie biserică de apostoli purtători de cuvânt și de iubire. Așa a fost ea la început și numai așa ne putem explica întinderea creștinismului în primele timpuri. Creștinismul s'a întins cât a fost viu prin devotamentul servilor săi; el a fost oprit și chiar înăbușit atunci când vorba a luat locul sentimentului și credinței.

Azi în toate țările luminate înțelegătoare ale rostului creștinismului mai cu seamă azi, fie catolice, fie de altă confesie, se strigă pentru o biserică vie.

Să fim mulțumiți că odată cu întregirea neamului, Dumnezeu ne-a învrednicit să ne avem papa nostru, care însă nu mai este acela al formulei, ci adevăratul propovăduitor al cuvântului sfânt. L-am auzit vorbind atât de frumos, atât de cald și de adânc în catedrala orădană. A vorbit cu adevărat Patriarhul și a fost în stare cuvântul Său să umple o

biserică, o lume cu idei moderne; o lume care se obicinuia să vină la biserică de ochii lumii, iar nu dintr'o necesitate sufletească de înălțare! Patriarhul prin cuvântarea Sa de aproape o oră o dovedit odată mai mult că biserica nu a murit și că ea se va ridica prin cuvântul cald și răscolitor de suflet al Păstorului.

Am citit pe fețe, altă dată indiferente pentru cele sfinte, emoția și efectul cuvântului primilor apostoli. Cuvântul Patriarhului a legat învățătura Mântuitorului de viața noastră de toate zilele, căci din această viață a eșit această învățătură. Patriarhul a vorbit ca să spună adevărul social cel mai mare și cel mai etern că închegarea socială se sprijină pe iubire și destrămarea socială pe ură. Cuvântul lui curgător și limpede ca și al lui Crist, a spus adevăruri în fața cărora modernismul celor ce-L ascultau a roșit.

Patriarhul a înțeles mai bine ca oricine că timpurile de criticism și de anarhie în același timp nu mai sunt primitoare de formule moarte. Misticismul formulei înșelătoare, care a zăpăcit capetele celor ce au fost departe de adevărata biserică, trebuie dărâmat printr'o pleiadă de apostoli purtători de cuvântul cald al adevărului și al iubirei.

Patriarhul a vorbit despre renașterea din propria-i cenușă a ortodoxismului aici la graniță, dar nu a înțeles ca acest ortodoxism să însemne formula certăreață și îngânfată a confesionalismului medieval, ci biserica iubirei de frate, de neam și de oameni. Habsburgii și numai ei au fost în stare să ne atace leagănul sfânt al credinței, producând un specimen de confesie cum nu se mai găsește nicăieri pe pământ. Fiindcă Habsburgii întrebunțau biserica pentru scopuri cari aducea zavistie și ură între oameni. Patriarhul nostru a vorbit de renașterea ortodoxismului aducător de iubire, de zile noi, de vremuri de închegare sufletească. Așa cum a vorbit Patriarhul, în numele unei biserici creștine iubitoare de oameni și aducătoare de înțelegere frățască între Români, nu putea să vorbească niciun reprezentant al bisericii pe care a vrut să ne-o impue Habsburgii.

Patriarhul a vorbit în numele unei biserici naționale și creștine în același timp. Și acesta credem că este drumul real de înfrățire între oameni. A ne urâ între noi de dragul unor formule moarte de mult și cari au adus atâta pagubă omenirii; a ne certa între noi de hotărul unor păstori abstracți, pe cari nici nu-i cunoaștem și cari stau închiși în turnuri de fildeș, așa cum nu a stat nici însuși Crist și Apostolii săi; înseamnă a trăi mai departe sub aripele unui cadavru, care numai bine nu poate aduce neamului și omenirii. Patriarhul a vorbit în numele bisericii care ne trebuie și iată pentru ce cuvântul Său a

plăcut nu numai ortodoxilor ci tuturor cari oficial trebuiau să vină într'u întâmpinarea Sa.

Prin gura Patriarhului nu a mai vorbit nici Roma cea moartă, nici Constantinopolul apus, ci însăși cuvântul lui Crist care ne chiamă la o nouă biserică: *biserica vie*.

A vorbit *Patriarhul nostru, păstorul nostru*, care se coboară în mijlocul turmei sale spre a-i da viață nouă, ce nu plutește pe coaja dogmatimului mort, pe care din nenorocire mai plutesc mulți întârziași. **Să** ne bucurăm dar că vremuri noi ne-au adus oameni noi pentru biserică vieții celei noi.

Primăvara

de M. G. Samarineanu

*Deschide pârție de flori
Și-închide drumurile 'n crâng;
Oprește vijelii ce plâng
Prin văgăuni — și-azvârle 'n cer
Acorduri de privighitori
Ca perle dintr'un giuvaer.*

*În noduri de schelet, din ram,
Se-anină, legănată 'n vânt
Și 'n trilurile unui cânt
Îmugurește de cu zori
Și-apoi inundă cu balsam
Alee, parc și trecători.*

*Zâmbește în sclipiri de stea;
Șireată, se răsfată 'n fân
Și 'n zvăpădere o îngân'
Pârâul și un mic izvor,
Se 'ntrece 'n cânt c'o turturea
Și 'n zbor c'un flutur' călător.*

*Salcâmul greu împovărat
De-atâta floare și parfum
Prinos i-așterne umbra 'n drum
— S'o culce-ar vrea sub ochii săi —
Dar ea în salt s'a depărtat
Și 'n hohot râde încă 'n văi.*

*Acum, hoinară, zburdă 'n zări;
Din raze și-împletește nimb,
Se scaldă 'n soare pe un dimb
Și soarbe viața cu nesaț,
Adoarme apoi în dezmierdări
Cu Făt-Frumos îmbrățișată.*

Sufletul

de Z. Sandu

*umbrit de durere vrăjmașe cobori prin tainele
serii viorii pe apa mării legănată de visuri și, plânse.
Și ușurându-și povoara suspină grăind:*

*„Ce greșeli de moarte mi-a prilejuit înlăna hoinară
ori ce păcate mi-au hărăzit spre ispășire strămoșii,
o Doamne, în fiecă clipă cu asprimea de mă înfrunți
dreptății tale?*

*„Doar nici o undă de bucurie nu se apropie
curată de ușa mea; prin surâsurile de farmec al ei
fulgeră limbile de foc ale chinului!*

*„Din geana zilei prietene soarele-frate abla de-și
trimite desmerdările razelor să-mi mângâie prispa
casei și nouri dușmani năvălesc din ascunzișurile în-
tunecate ale munților și-mi fură sărutul de bucurie al
luminii...*

*„Și dacă flori umile îndrăznesc să-mi cădelnițeze
cu miremele lor de dragoste altarul dorurilor, duhul
de otrăvă al răutăților ce mă pasc din margine de
drum le vestejește fără de vreme și icoana nestator-
niciei furișându-se în inimă îmi încinge filnța cu florii
ghețurilor veșnice.*

*„Sub fereastră, din tufă de trandafir înmiresmat
pe harpe îngerești, priveghetoarea îmi cântă bucuriile
pământului. Dar cântarea ei o tulbură invidia vecinilor
cari sburătoresc păsăruica de culoarea dimineții cu
pietrile ucigașe din ogrăzile lor. Și nu rare-ori sbu-
răturile lor se pripășesc prin fereastra mea deschisă
în liniștea cămăruței mele.*

*„Iar când luna îndrăgostită coboară să sărute
apele mării și-și picură mila dutoasă și în valurile inimii
mele, temerile morții își fâlfâie aripele în jurul casei
mele.*

*„Ce-am păcătuit, Doamne, de nu-mi îngădui se-
ninul bucuriei neprihanit de umbra durerii... de nu-mi
dăruiești clipe de fericire curată, undă de veselie să-
nătoasă, în care să-mi adâncesc filnța ca în apele vii
ale izvorului de tămăduire...*

*Și în taina serii viorii nime nu ascult suspinul
de desnădejde al sufletului coborât pe sânul mării
legănată de visuri. Doar o stea răzimată de ograda
cu sclipiri de opal a lunii, clipea neliniștită din geana-i
de argint... Poate era steaua mea... plângea și ea.*

*Căci sufletul plânsa încă multă vreme în singu-
rătatea apelor tăcute și lacrimile lui se înșirau ca
boabe mărunte de mărgăritar pe razele lunii; se ur-
cau spre cealaltă albastră mare, marea văzduhului, se
îndlăuau să sărute tronul de mărgăritar al stăpânului...*

*Voi, prietenilor de pe malurile rîurilor repezi, nu
surprindeți în lumina lunii, în vraja seriilor, și sclipirea
lacrimilor mele și nu simțiți în clipe stînghere umbra
durerii mele în dorurile voastre înlăcrimate...?*

Abazia, 10 Iunie 1926.

Simfonie tristă*)

de Al. T. Stamatiaid

Furtuna tot aleargă, nebună, zvăpătată.

Un cer ca de leșie.
Orașul pare mort,
Il înfășoară ceața într'un lințol de doliu.
Și turnuri de castele, înalte catedrale
In noapte par fantome.
Lumini de felinare scilipesc în depărtare
Ca lame de pumnale.

Pe umeri-mi, sărmanii, abia mai port povara —
O stâncă colosală — tristețea fără margini.
Și pașii rari mă poartă pe stradele tăcute,
Perdute, nesfârșite;
Iar mințea mi-e pustie de tot ce e noblețe,
Iubire, poezie.

Cum crivățul sălbatec aleargă pe câmpie
Și rupe și sfâșie
Tot ce întâlnește în cale,
Așa și Amintirea
Aleargă pe trecutul acoperit de manta
Solemnă 'mpărătească, țesută de uitare.
O rupe, o sfâșie —
Fâșiile atârână ca aripe rănilor, ca pânze funerare,
Dar amintirea-aleargă mereu, fără 'nctare
Și pânzele în aer le flutură cu jale.

Atunci trecutul plânge, mă chiamă și mă strigă,
Mă smulge, mă răpește,
Se sbate, hohotește.
Cu glasul de fanjară sinistru se ridică:
„Nebune, fără milă, de ce m'ai dat uitării?
Întoarce-te, grădina superbă a iubirii,
Tăcutele boschete și florile de aur —
Iluzii și credințe — suspină, se consumă“.

Am tresărit,
De-odată pe aripi de vârtejuri
Sosesc discrete șoapte:
„Copilă, mă iubești:
În străngeri arzătoare, în sărutări de sânge,
Suspine înecate eu vreau să le culeg“.
„Ah! te iubesc nebună și mă supun, iubite“.

Și 'nlănțuiți se perd în noaptea rece,
Severă, încefată.
Pe cerul de leșie alunecă fantastic
O cucuvară sură, —
Nebunii spun că este a nopților crăiasă.

Și pașii rari mă poartă pe stradele tăcute,
Perdute, nesfârșite.
Pe umeri-mi, sărmanii, abia mai port povara —
O stâncă colosală —
Iubirea fără margini,
Din viața de-altădată, de mult înmormântată.

Iar crivățul sălbatec neconținut tot suflă,
Aleargă, galopează și țipă-a disperare.

Gânduri

de Victor Eftimiu

N'am să discut arhitectura templului cu figu-
rul venit să-i spurce treptele.

După ce apune soarele, rămâne destulă glorie
și felinarelor.

La noi n'ai dreptul să spui adevărul: ai numai
dreptul de-a calomnia.

Fă, mai bine, zece inutile politești, decât o mo-
jicie necesară.

Nu cunosc sforțări mai penibile decât ale ce-
lui ce vrea să arate că nu e prost.

Zeilor și fumul cetăților arse le miroase a tămâie.

Poartă-te așa fel ca oamenii cu cari ai lucrat
să privească bucuros o nouă tovărășie.

Succesele noastre se hrănesc din renunțările
celorlalți.

Vânt nu însemnează, numai decât, aer. Revo-
luție nu însemnează, numai decât, purificare.

Un înțelept aruncă o piatră într'un puț și zece
nebuni se reped s'o scoată. Și astfel, înțeleptul a
scapat de nebuni și-și poate vedea de treabă.

Ca să fii prooroc, n'ajunge să mândrești lăcuste.

*) Din volumul de „Poezii“ apărut în Edit. Casa Școalelor și premiat de Academia Română 1926.

Pătimirea lui Romeo

de Ion Dragu

Eră sărac și urât, așa de urât încât numai o mare deșteptăciune ar fi putut să-i răscumpere poceala. Dar bietul Romeo numai deștept nu era.

Tată-său era un fel de cizmar, un cârpaci mai degradă, viclean și laudăros; avea ochi cenușii ce-i jucău sub pleoape, o față pe care și-ar fi fost greu să-i ghicești sufletul. Cu cei de-acasă era aspru și vorbea scurt.

În Duminicile ploioase, cârpaciul răsfoia, pentru a nu știu câta oară, o carte soioasă pînă de profeții și de zicale cabalistice ori de rețete medicale. Cu ochelarii călare pe nas, el citea mormăind, apoi se uita pe pereți; lucrul acesta îl făcea să fie luat în târgușorul acela de munte drept un soi de vrac, jumătate doftorici jumătate vrăjitor. Într'o zi unul, într'altă zi altul, țărani de prin satele vecine veneau, pe înserate, să-i ceară ba un leac pentru vacă, ba unul pentru nevastă. Îl plăteau fie cu un săculeț de făină, fie cu un pui de găină, câteva ouă ori o sticlă două de vin. Vinul îl bea de obicei împreună la cârciumă.

Să fi văzut pe omul nostru ce le mai povestea: vitejii de ale lui, oamenii bătuți, fiare împușcate, apoi povești tainice despre animale vrăjite, fete îndrăgostite, așa încât țărani îl priveau uneori cu gura căscată și ziceau dând din cap: — Bre, dar multe mai știe asta!

Dacă cizmarul nu era vrăjitor, apoi se pricepea în mai toate meșteșugurile: tâmplar, strungar, fierar, cârpaci de ghete, zugrav, ba chiar croitor la nevoie, el făcea, după cum era trebuința, din toate câte ceva. Țărani, și chiar vecinii lui de mahala, îl socoteau ca un soi de făcător de fermece. El îi lăsa să creadă și zâmbea tăcut țără ca să-și lumineze fața nepătrunsă.

Câștigă bine cu îndeletnicirile lui, dar n'avea mai nimic pus de o parte căci cheltuia tot ce câștiga. Zicea că nevastă-sa e de vină: lipsită de rânduială, de socoteală, de vrednicie, de pricepere, o pacoste nu altceva; nu se ferea să i-o spună în față și biata femeie, slabă și îmbătrânită înainte de vreme, fiind sigură, îndată ce-i întâlnea privirea, că are să-i ațâțe mânia, avea, în afară de o firească stupiditate, șovăirea și nedibăcia pe care o pricinuește orice muștrare continuă.

Femeia se mișcă într'o atmosferă dușmănoasă; bărbatu-său își bătea joc de ea atunci când se întâmpla să n'o bată. Avea gesturi nesigure, teama de a greși îi turbura mintea, mâinile-i tremurau ades deși eră încă tânără; până și privirea i-se făcuse piezișă și mereu acoperită de pleoape din pricina teamei acestora veșnice.

Acasă nu i-se întâmplase niciodată să zică bucătăria mea ori patul meu. Acasă totul eră neorânduit și murdar. Nu că nu mătura și nu spălă, mai ales în cei dintâi ani ai căsniciei, dar îi lipsea liniștea care îngăduie culva să-și vadă cum se cuvîne de rosturi. Gîndurile ei, toate neisprăvite, se învârteau în capu-i ca vâr-

tejite de un vînt furios. Pe măsură ce treceau anii sporu-i la lucru scădea mereu; în loc să capete chibzuială, se simțea tot mai descurajată.

Fără să-și dea socoteală, înțelesese oarecum că cu cât o vedea bărbatu-său mai rar cu atât eră mai liniștită; și nu se mai mișca decât atât cât trebuia pentru nevoile gospodăriei. Dimineața își țără pașii la fântână imbrăcată cu o fustă petecită și o bluză murdară; scoate apă, spălă a lene cartofii și zarzavatul, intra apoi în casă, punea mîncarea la fierț și dă câteva ori cu mătura, mai mult în silă, în bucătărie. Când auzea glasul stăpînului — căci pentru ea bărbatul eră stăpînul — dă drumul măturii; și, după ce-și isprăvea treaba, se ciucea după cuptor, în colțul cel mai întunecat, și sta acolo ceasuri întregi.

În odaia vecină, cizmarul lucra în mijlocul pieilor lui; ciocănea pengelile și o privea crunt, pe deasupra ochelarelor, atunci când femeia îndrăzne să treacă pragul. De aceea sta înțepenită în colțul ei.

În mijlocul căsniciei aceștea un copil. Tatăl, care citise și el câte ceva și eră plin de pretenții, îi dete numele de Romeo. Niciodată vreun nume n'a căzut mai nepotrivit pe capul unui prunc. Căci bietul Romeo eră croit după chipul și asemănarea mamă-si; ceea ce nu împiedecă pe cizmar să-și facă fel de fel de planuri despre ce are să ajungă băiatul.

Romeo crescă și se arată așa cum eră sortit să fie: un cap zbârlit cu doi ochi zgâlți, spălăciți, speriați ca ai mamei și nesiguri ca ai tatălui, cu un nas mare în care nările făceau un fel de tainițe, cu o gură care șerpuia dela o ureche la cealaltă, un trup strâmb și jigărit purtat de două picioare de cocor, și brațe pe atât de blegi pe cât de lungi.

Fie că o meștenise dela tată-său, fie că-i venea din prostie, Romeo arată o neclintită încredere în sine în tot ce făcea. Făcea, ce-i drept, totul anapoda, dar făcea cu curaj. Dacă lua o farfurie, de cele mai multe ori o spârgea; dacă punea mîna pe un scaun, îl răsturnă; dacă aprindea focul, suflă cenușa în oala cu mîncare; când dă vacii nutreț, eră gata să-i scoată ochii cu furca dacă vita, care îl cunoștea de mic copil, nu ar fi întors capul. Nimic nu îl făcea să-și piardă încrederea curojoasă în el și când tată-său, șovăind să recunoască în boroboafa lui o nedibăcie înăscută, îl suduia cu cele mai felurite nume de animale, Romeo îl privea mirat, se legăna pe picioare, da din umeri într'un fel cum numai el știa să dea, și se umflă de răs.

La școală, nu se arată într'alt chip. În câteva luni învăță literile; alte câteva luni le pierdu cu silabele; dar în ce privește prăpastia care desparte silabele de cuvinte, n'a putut să sară peste ea niciodată. La fel și cu aritmetica. Știa el, Romeo, că un măr împreună cu alte două mere, face trei mere, că dacă din trei băiatul

cârciumarului îi lua două nu-i mai rămânea lui decât un singur măr. Dar dacă traducea operația aceasta în cifre, rămânea alurit, cu gura căscată în fața ei. Privea speriat semnele albe de cretă pe tabla neagră, se legăna când pe un picior când pe celălalt, frământa creta între degete, se frecă la nas cu mâna în care ținea cârpa de șters tabla, clasa întreagă nu-și mai putea ține răsul și institutorul sfârșea prin a pune pe Romeo în genunchi, la colț.

Cât despre poezii, Romeo nu a depășit niciodată versul al doilea din prima strofă. E drept că aceste, două versuri le repetă de cinci, de zece, și le ar fi repetat și de douăzeci de ori cu aceiași încăpățânată stăruință, fără să urnească din loc, dacă institutorul nu ar fi avut grijă să-l întrerupă cu dosul palmii. Tată-său află toate acestea, dar se mulțumea să zică: „Las'că are să învețe, cu vremea; nu e băiat prost, știu eu”.

Și iată așa Romeo crescuse între rigla domnului institutor care-i cădea când peste degete când peste splanare și suduelile lui tată-său ilustrate cu lovituri de picior bine aplicate la spate. Dar de învățat, nu învăța. Rămase cum era: mărginit, știind ca un papagal, puștinul pe care îl știa, mulțumit de el însuși, bun de suflet și ridicând nasul în sus ca un băiat care, dacă ar vrea, ar da cu tifa la toată lumea.

Tată-său simțea mijind teama grozavă ca băiatul să nu fie cumva un nătărău. Dar nu-i venea încă să creadă, atât din mândrie cât și dintr'un soi de instinct de dragoste aproape animală. Își cunoștea bine sufletul și știa că în ziua în care își va pierde nădejdiile în băiat, îl va urî pentru totă viața. Și fiindcă ideea aceasta, nu-i plăcea de loc, se agăța pe cât putea de iluzia pe care și-o făcea. Dar avea nevoie de o compensație: o găsi privind-și nevasta din ce în ce mai încrunțat.

Mama și-ar fi iubit cu dragă inimă copilul. Dar resortul ei sufletesc era sfărâmat; când tatăl bătea băiatul, ea suferea tăcut, potolit, fără să încerce să ia partea celui mic. Suferea în ea, și atâta tot.

Cizmarul nu știa încă de ce faimă se bucură flu-său în ochii camarazilor lui de școală și de jocuri. Nu știa că prostia lui Romeo era socotită de el ca ceva fără leac care îi distră fără ca să-i facă să-l chinuie de oarece se supunea cu voioșie la jocurile lor. Cu cât era mai mult luat în răs, cu atât Romeo se înveselea; credea tot ce i-se spunea cu o naivitate minunată; și nu încetă o clipă de a râde împreună cu copiii ceilalți când era păcălit. Întâmpină nenorocul așa cum venea, și plăcerea la fel. Nu era petrecere fără el. Copiii îl chemau și îl puneau în capul cetii, între doi dintre cei mai mucaliți și mai obraznici dintre ei. Romeo era în slăvi; se socotea cel mai fin, cel mai isteț, cel mai frumos, cel mai viteaz. Îngâmfarea lui n'avea nimic dușmănos și rău în ea. Nu-i venea din trufie, ci dintr'o încredere fără margini, dintr'o neștiință fără fund dintr'o naivitate înăscută care dăinuia în ciuda tuturor pășanilor sortite să-i deschidă ochii. Păcălit ieri, Romeo

UN GLAS ÎMI SPUNE:

de George A. Petre

Tu te-ai născut din contopirea
Unui senin surăs de soare
Cu negrul aluat de humă
Al câmpului în frământare

În iazmă caldă de sudoare
Te-a botezat, drept preot, munca,
Și 'n scutece de iarbă crudă
Te-a legănat în șoapte lunca.

Faraful crângurilor noastre
Ți-a fost maestru de cântare
Și porți în glasul tău sfielnic
Năvalnic murmur de izvoare.

În inimă închizi un bulgăr
Din pieptul țarinei străbune
Și 'n ochiu-ți se reflectă negrul
Ogoarelor ca de cărbune.

Cântarea ta e împletită
Dintr'o străvech năzuință;
În ea se plămădesc accente
De viitoare biruință.

Copil al gliei! Te-așteaptă
Izvorul, lunca și imășul...
Dece-ai venit ca să te 'nghită
În vâlmășagul lui orașul?...

se arată azi fără necaz împotriva nimănui, gata să reîn-
ceapă mâine.

Și nenumărate au fost păcălelile pe care le-a îndurat
cu sinceritate și le-a socotit ca cele mai fericite și mai
glorioase clipe ale vieții lui! Să-l fi văzut venind în
mijlocul camarazilor cocoșat pe picioarele-i rășchitoare,
lenevos, răspunzând cu răsul unei rațe mute la urletele
cari îl primeau!

— Vino să vezi ceva, Romeo, vino să vezi: pe
tine te așteptăm!

Și când Romeo venea:

— Numai tu știi s'o faci!

Eră vorba de o figură de gimnastică numită pi-
ramida. Romeo se suiă cu câte un picior pe umerii a
doi din're băieții ceilalți cari fugeau sărind și strigând:
— Ținute bine, Romeo! Si Romeo se ținea bine cât
putea, zguduit până în fundul creierului, făcea tot soiul
de răsucituri ale trupului și bălăbăneli din mâini ca să-și
păstreze echilibrul, până ce cădea jos, ca un sac greu.
Își frecă genunchii și coapsele, privea pe cei ce leșinau
de răs în juru-i și zicea: — N'am vrut eu, că dacă ași
fi vrut, ehehei!...

Alteori, aruncau un ban în fundul unei găleți și
ziceau lui Romeo: — Ia-l d'acolo; numai tu poți să
faci figura asta; noi am încercat degeaba... Ulte, faci
așa: deschizi ochii, îți astupi nasul și urechile, bagi ca-
pul în găleată și iei banul cu dinții...

Romeo băgă capul cu hotărâre, apoi, năpădit de apa rece, dă din picioare și din cap, strănuta și stropea pe toți cei din jur, gata să reînceapă de o sută de ori scamatoria dacă i s'ar fi cerut.

Când se plictiseau cu jocul acesta, făceau întreceri pe jos. Cine n'a văzut fugind pe Romeo, cu picioarele-i osoase, cu gâtul întins, lopătând din mâini, n'a văzut nimic. Apoi, îi ziceau: — Romeo, du-te de sărută pe cea mai frumoasă!... Romeo se ducea, fetițele fugeau până ce, încolțite, scăpau de el dându-i câte o palmă. Și palmele cădeau ploaie pe obrajii lui Romeo care își vedea de joc înainte, nepăsător de ceea ce i se întâmpla; și ar fi alergat așa ore întregi ca să izbutească, dacă ceilalți nu l'ar fi oprit.

În jocurile acestea, copiii arătau o fâțișe aplecare de a face glume răutăcioase, uneori chiar crude; dar nu dovedeau totuși răutate în adâncul înțeles al cuvântului. Romeo nu era iubit de nici unul; dar nimeni n'ar fi voit să-i facă, cu intenție, rău. Încasa lovituri, își vătăma pielea în căzături, dar nu le lua în seamă. Dacă n'ar fi avut mintea aceea mărginită care făcea din el un fel de idiot, Romeo ar fi avut în el tot ce trebuie unui erou: nepăsare față de durere, încredere neclintită, stăruință neobosită, însfârșit acel ceva simplu și hotărât care merge drept la țintă, prin foc și sabie.

Bietul Romeo! petrecea atât de bine în Dumini-cile copilăriei lui, pe măidane, pe stradă, în curțile vecine sau în grădinița din dosul școlii! Era veșnic pe scenă, și când se întâmpla cumva să fie silit să treacă în rândul privitorilor, sărea mai tare ca ceilalți.

Uneori, în timpul verii, venea dinspre munte câte o năvală de vânt care mătura pământul, făcea să joace în vârtejuri frunzele, sucea pomii în livezi și arunca merele verzi pe jos. Copiii dedeau buzna pe urma lor și în vreme ce le culegeau și le mâncau, voioși, cu părul zbârlit de furia furtunei, zbulciumul aerului făcea să se îndoale crăcile mari ale platanilor cari arătau dosul albicios al frunzelor lor, și da nuanțe schimbătoare marilor domuri de verdeață.

În lunie, când vacile și oile plecau spre munte, aveau alt prilej de petrecere. Turmele și cirezile se vedeau venind de departe. Tălăngile cu sunete grave dela găturile vitelor, clopoței cu sunete arginții dela grumazul oilor, chemările ciobanilor, toate se amestecau și se apropiu de târgușor. Copilașii se repezeau la intrarea în târg și se grupau în apropierea cârciumei. Acolo se opreau ciobanii ca să mai tragă un păhăruț și să mai capete putere, căci seara se apropia și muntele nu era lesne de urcat la miezul nopții cu câteva zeci de vaci și câteva sute de oi date în seamă.

În timp ce văcarii beau, copiii păzeau cirezile și turmele: — Ei, Romeo, ia tu biciul cel mare ca să înfrângi cerbicia taurului, strigau ei. Și Romeo se ducea împotriva taurului, fără frică. Nu făcea el cine știe ce grozăvie, dar se întorcea între băieți mândru, mulțumit,

Noii academicieni.

Generalul Berthelot

ales cu unanimitate de voturi membru de onoare al Academiei Române pentru serviciile reale aduse țării în timpul războiului.

ridicând nasul ca un învingător. Când tată-său îl vedea așa, căpăta iar curaj.

Când Septembrie venea cu molcomele-i zile aurii, cu aerul ușor, cu razele chihlimbarii pătrunzând blând frunzișurile ce se arătau par'că mai fine, cu un fel de idealizare a întregii firii, cu musculițe ce jucau în aerul călduț un dans ale cărui învârlituri erau pline de mister cu mere și pere ce se îngrămădeau pe pământ în jurul pomilor, Romeo era în slăvi. Tată-său n'avea nici livezi, nici ogoare, nici vie, dar camarazii erau gata să-i întindă mere și pere și struguri, stricați ori nu, puțin îi păsa că pentru el era tot una.

Venea apoi Octombrie cu scoborâtul turmelor și cirezilor dela munte. Tălăngile și clopoțeiii umpleau valea cu muzica rustică, cu ciudatul lor cântec sălbatec, neisprăvit, ale cărui note nedisciplinate se pierdeau în ceață sau se înecau într'un fond de largă, nesfârșită armonie.

În livadă arde un foc voios în jurul căruia se joacă copiii. Merii sunt despoiați de toate poamele lor. Numai în vârful unui păr, pe cea din urmă creacă, a rămas neatinsă, aurie, ispititoare o pară mare.

— Romeo! Romeo! ia vin-o! De tine-i să te sui s'o iei...

Romeo nu s'a putut sui în vreun pom fără să nu cadă lungit, mai mult sau mai puțin zdrellit; ei și? parcă de asta îi pasă lui.

— Ți-e frică, Remeo?

El dă din umeri, se lipește de trunchiul pomului, se lasă înconjurat, ridicat, părăsit. Face apoi câteva în-

oercări zadarnice ca să meargă mai departe, scapă trunchiul din brațe și cade jos, pe spate, dând din picioare ca un păianjen uriaș, în vreme ce camarazii se tăvălesc în iarbă de prea mult răs.

Oricum, timpul acesta de jocuri fu cel mai plăcut pentru Romeo. Avu și el cași ceilalți, o copilărie veselă, presărată cu amintiri drăguțe: soare, poame, jocuri, râsete, Duminici frumoase. Că pe deasupra mai erau și lovituri venite dela alții sau dela nedibăcia lui nu înseamnă nimic.

Bătăile de joc, el nu le vedea; inferioritatea lui n'o simțea; pe tată-său nu-l știuse niciodată blând deci sudălmile și picioarele pe cari le primea dela el îl lăsau rece; de nesimțitoarea moliciune a mamă-săi nu-și da seama. Pe măsură ce el creștea și ea slăbea, făcea și el ce putea pentru ea. Îl ducea găleata cu apă, îi crăpă lemne. Ea îl zicea: — „Ești copil bun, Romeo“. El o credea. Și aceasta dăinui câțiva ani.

Când băiatul implini cinsprezece ani viața începu să i se schimbe. Pe măsură ce trupu-i creștea, urâtenia și nedibăcia-i se măreau și ele. Romeo se făcea nesfârșit de lung, nesfârșit de boroboață, nesfârșit de prost. Camarazii se făcuseră și ei mai răi; îl vârau în tot solul de încercări grele. Mamă-sa slăbea și se ștergea din zi în zi. Tată-său se făcea tot mai aspru; o expresie cruntă îi trecea uneori peste față; nu rostea nici un cuvânt mai drăgăstos, nici chiar vreo vorbă nepăsătoare; sau tăcea mutește sau tuna și fulgera. Tatăl în așa zisul „atelier“, mama la bucătărie, fiul gonit mereu cu înjurături, fie pentru că tot ce făcea făcea rău fie pentru că nu făcea nimic fiindcă uita să facă: iată căminul lor.

De obicei Romeo se ghemuia lângă cuptor, alături de mamă-sa, cu genunchii trecându-i peste cap, cu mâinile scormonind vre-o urmă de jăratec sub cenușă.

Însfârșit veni o vreme când tată-său înțelese că are un fiu ce nu-l bun de nimic, mai prejos decât oricare; un fiu care nu știe nimic, care nu va ști niciodată mai mult, de care toți ceilalți râdeau și aveau drept să râdă: un nătâng, batjocura târgului și rușinea lui.

Convingerea aceasta se făcu deodată, limpede și pentru totdeauna. Lucrul odată dovedit, lovitura odată primită, nemiloasă ca un fapt care nu se discută, tatăl începu să-și urască copilul. fără vre-o remușcare sau vre-o șovăire cât de mică. Și fiind stăpân în casa lui, îl supuse la tot soiul de suferinți: muncă peste puterile lui, hrană puțină, bătaie zdrene cu orice prilej, fără premeditari, în mod firesc, ca un lucru care vine dela sine.

Rău văzut, rău tratat, izgonit de toți, afară de camarazii cari se serveau de el ca de o unealtă trebuincioasă jocurilor, Romeo își pierdu o parte din încrederea în sine. Totuși, uneori, când se sileau mai mult băieții ceilalți, izbuteau să deștepte în el câteva părțile din vechile-i și curagioasele-i avânturi. Și Romeo făptuia atunci vitejii sortite să fie povestite în veghile

de iarnă. Când îl luau la cârciumă, îl îmbătau, îl ațâțau să facă scandal vreunui client și-l aduceau acasă plâslogit în bătaie; când îl sfătuiau să se ducă să cânte seara sub ferestrele fetii vreunui bogătaș care îl primea cu alai și îl trimitea acasă cu ciolanele rupte. Alteori, îl făceau să aibă de a face cu gardistul mahalalei și tată-său, chemat la poliție, se apuca la reîntoarcele să mănuiască ciomagul pe spinarea lui Romeo care fugea îngrozit să se ascundă după niște butoaie din pivniță, în vreme ce mamă-sa abia avea curajul să-l păstreze o strachină de ciorbă rece.

Atunci, cum lumină se făcuse în mintea tatălui, se făcu lumină și în aceia a fiului. Avu simțământul nelămurit al inferiorității lui, un fel de descurajare față de el-insuși, un soi de teamă de a se afla între ceilalți. Conștiința urâteniei lui crescuse încet încet în el până'n clipa când îl făcu să înțeleagă cât de caraghios e croit, câtă urâtenie nemiloasă, zdrobitoare, fără scăpare, e în trupul lui.

Acesta fu întâiul pas, apoi urmară repede ceilalți. Se văzu stângaci și prost, mai mult chiar decât era în realitate. Ai fi zis că durerea îl dezvoltă mintea, că avea în sfârșit un suflet ca să sufere. Se văzu respingă-

Clopote, toamna . . .

de George Voevidca

Clopote bătrâne varsă cenușiu pustiu . . .

Surde sunete de ciocane

avane

bat cuie de sicriu . . .

Sunete gârbove beznă sapă . . .

Clopotele-s inimi ce se frâng;

lacrimi grele ce cad pe lespezi de mormânt,

lacrimi ce cuprinsuri înegurate adapă . . .

Cu privirea căzută 'n pământ,

le-ascuți, pribege, din umbra porții:

în gălgâirea desnădejdiei lor și-i

sugrumat gând și avânt . . .

Și sub a pâclelor undire,

clopotele ce lăcrimează și tremură de frig, —

bătrânele clopote scoborâte în amintire, —

unghii cenușii în țărână-și înfig . . .

Plângând le-ascuți din umbra porții . . .

Și clopotele 'ntr'una beznă sapă —

Și strigă 'n toamna funerară,

strigă zădarnic morții

pe cari i-a dus la groapă

în primăvară . . .

tor, se văzu disprețuit; toată viața i se desfășură în fața ochilor ca o farsă urâtă în care el jucase rolul bufonului.

Nu scormoni prea mult cercetările lui; tristeța se urca și sfârși prin a-l acoperi de tot ca un val neînvinș. Romeo se făcu posac și sălbatec; se strecura în lungul caselor, fugea de tovarășii de odinioară, și, când treaba zilei era sfârșită, se cocoșă în pod, se vâră în culcuș și se afunda în contemplarea mizeriei lui.

Nu mai zâmbea, nu mai urăta nici siguranță de sine, nici curaj; o nemăsurată nefericire îl năpădea. Nu avea nici mânie nici ură împotriva nimănui; îl era numai scârbă de el însuși când se vedea întemnițat pe viață în urățenie și în stupiditate, când simțea că e un obiect de dezgust pentru ceilalți oameni, și că acești oameni, aveau dreptate. Era o suferință vecină cu egoismul, dar care la el se îndrumă într'altfel.

Când înțelese pe deplin că e o ființă neisprăvită, că nimeni nu-l lubeste, că toți râd de el, că toate acestea sunt fără scăpare, când se pipăi în toate felurile, se prăbusi ca și mamă-sa, dar păstrând conștiința despre ceea ce era și ce suferea.

Odată cu iluziile, se stinse și soarele lui lăuntric. În suflet i se lăsă ceva ca o ceață rece de toamnă; ră-mase de ghiță.

Altădată, după certurile și bătăile lui tată-său, simțea nevoia să-și scuture trupul, să alerge prin târg și pe câmp, să caute alt soi de lovituri și să se reîntoarcă distrat. Acum nu mai avea vlagă, nici dorință să se scuture; totul se prăbușise. Zilele lui treceau singuratece, egale în nenorocire. Desnădejdea nu-l cuprinse însă, căci trebuia pentru aceasta o energie pe care n'o mai avea. Se lăsă numai în voia unei apatii care îi slăbi repede trupul.

Tatăl se supără și mai mult de nepriceperea crescândă a băiatului. Romeo se arăta pe zi ce trece mai nedibaci; ce-i puneă cizmarul în mână scăpa tot mai lesne dintre degetele lui slăbite. Mâinile tatălui, cari multă vreme alunecaseră peste capul lui nepăsător, vorbele grele, purtarea vitregă, totu-i pătrundea în carne, în inimă și lăsa acolo întipăriți adânci. Nu cerea iubire dela nimeni, nu șocotea că are drept la bunăvoința culva, nu-i veni niciodată în gând să se roage de milă lui tată-său dar plerea de lipsa tututor acestor lucruri.

Uneori, când sufletul îl durea prea mult, când nu mai știa ce să creadă, privea pe mamă-sa. I se părea că dela ea ar fi trebuit să-i vină un ajutor; nu că ar fi avut curajul să aibă o lămurire cu ea asupra acestui lucru, nici măcar să i arate o alintare, cuvânt mut al celor ale căror buze sunt închise; dar un tainic instinct îi spunea să caute într'acolo.

Mama mirată îl privea și ea; vedea bine că e ceva la mijloc, că Romeo se făcea tăcut, că în unele clipe lacrimi îi umezeau ochii, că îngălbenise la față, că slăbise și mergea greu, că furile tatălui îl îngrozeau, pe el care îndurase văzând atâtea furtuni. Dar ea nu

cerceta mai departe: înfricoșată, privea cu coada ochiului spre bărbatul ei, se cocârjea, se făcea tot mai mică în ungherul ei și murmură: „Aibi răbdare, băiete, aibi răbdare“.

Răul crescua. Brutalitățile tatălui, hrana neîndestulătoare, singurătatea, sfâșierile inimii, îl toplă trupul și îl seacă viața. Frigurile îl ardeau seara, îl înghețau dimineața. O înghițitură de vin l'ar mai fi înviorat, dar nici mamă-sa nici el n'aveau curajul să întindă mâna, la masă, spre sticla din fața tatălui. Veni o vreme când nu mai putu munci de loc. Tatăl nu zise nimic; vedea că băiatul suferea și se făcu mai aspru încă.

În fiecare zi de două ori, Romeo, trândav silit, trup nefolositor, scobora scara podului, se strecura în bucătărie și se așeza la masă. Dezamorțit de căldura cuptorului și de puțina clorbă pe care o înghițea, se sula iar în ungherul lui din pod. Și trecea acolo ore întregi, nemișcat, fără nici o distracție, fără nici o mângâiere, gonit din trecut decătore amintiri amare, gonit din viitor decătore o groază nelămurită, slăbit, fără murmur, fără revoltă, privind, pierdut în aiurită visare, ori lumina cenușie care-i sosea prin ferăstruica cu geamul murdar, ori grinzile pe cari păianjenii își țeseau rețeaua.

Nimeni din mahala nu lua seama la lipsa lui Romeo. Se despărțise de ceilalți băieți pe nesimțite. Fusese încet încet lăsat în pace, iar când nu-l mai văzură îl uitară.

Făcuse ca fiarele bolnave ori rănite. Se ascunsese ca să moară. Mama îl urmărea bulmăclită mersul ucigător al boalei. Într'o zi, când tatăl era plecat la cârciumă, ea se urcă în pod și întrebă pe Romeo ce are.

— Sunt bolnav... mă doare..., zise el cu glasul stins.

Biata femeie se sperie. Îl pipăi și se îngrozi de slăbiciunea lui. Desfăcu la piept cămașa de pânză aspră și văzu pielea pământie întinsă pe coaste; întoarse băiatul cu spinarea în sus și văzu urmele neșterse ale bătăilor primite. Își înăbuși cu greu un gemăt, scobori scara, luă niște oțet și câteva zdrențe, apoi veni să oblojească pe fiu-său. De atunci, pândea zilnic clipa când cizmarul pleca la cârciumă și venea să stea lângă băiat, îngrijindu-l pe cât putea. Îngrijirile acestea nu erau de cine știe ce folos; dar îi făceau atât de bine lui Romeo încât bietul băiat aștepta cu negrăită îndulșare clipa când pasul furios al femeii făcea să scârțâie scara de lemn.

Nu știu cum, o doamnă care își umplea golul clipeilor libere căutând să vină în ajutorul celor necăjiți, află de boala lui Romeo. Veni să-l vadă și fu îngrozită de părăsirea în care îl găsi și de slăbiciunea la care ajunsese. Îl ajută, trimițându-i un doctor și unele dulciuri. Ceilalți din mahală, aflând că e bolnav greu, veniră la fel să-l cerceteze, fără nădejdea de a-i face plăcere, de a-l întreba sau de a-l comunica ceva: îl șocoteau atât de idiot!... Dar fiindcă suferea și trebuia ușurat, fiindcă era un suflet și trebuia consolată, ajutoare îl veniră din multe părți. Romeo mulțumea, bulmăclit,

închis în el însuși. Simțea mila care îl înconjoară și lucrul acesta nu era făcut să-l împace cu ființa lui respingătoare. Dimpotrivă, fără să-și dea seamă, rămânea și mai abătut.

I-se vorbi de Dumnezeu și de Christos. Romeo ascultă foarte serios, gânditor, ca ulmit în fața unor lucruri pentru întâia oară aflate; dar nu zise nimic. Numai că, atunci când cei cari li vorbeau astfel băteau la ușa podului, se ridică din culcuș cu un avânt pe care puterile lui abia îl putea susține și se ducea să le deschidă repede. Cucoana cea miloasă îl aduse într-o zi „Noul Testament” și citi din el două trei capitole. Pe neștiute fruntea i se luminează, ochii i-se înviesc, fața-i se deșteaptă, și un fel de mulțumire tainică, nu stupidă mulțumire de odinioară ci ceva umilit, rezervat, nobil, înflora în întreaga-i înfățișare. Odată sau de două ori puse un glas potrivit, nici înfricoșat, nici îndrăzneț, în trebări care uimira pe vizitatori.

Nu avu nici îndoeli, nici spaime, nici prea multe lupte. Evanghelia în toată plinătatea ei pătrunse deodată cu toată frumusețea, cu toată puterea, cu toate duioșiile ei, în inima aceasta desmoștenită de fericire dar care strălucea de-acum.

Ascultase și crezuse, din toate puterile ființei lui întregi lubea fără margini pe Isus care-l chemase pe nume și care-i zisese: „Fiule, dă-mi inima ta” Era în credința lui nu știu ce naivitate primăvărata, în care vedeai înflorind, sub degetul Domnului, darurile încrederei și nevinovăției cari îmboboceau odinioară, ea licăriri rătăcite, în fire-i neisprăvită.

Isus nu era pentru el abstracția, mare profet, Dumnezeu mort pentru noi la cel mai depărtat hotar al vremurilor, locuind sus în veșnicia lui, filozoful și dătorul de legi. Isus era creatorul, mântuitorul lui, mort mai ieri pe cruce, în mijlocul unor suferinți grave, pentru el, Romeo tâlharul.

Și acest Isus învingător, simpatic, prietenul lui, venea timp de ore lungi să se așeze lângă el, în pod. Celorlalți oameni, el nu îndrăznea să zică mai nimic, dar lui Isus!... Celorlalți le era milă, fiind oameni de ispravă, și Romeo nu merită să-și piardă cineva prea mult vremea cu el. Dar Isus! Isus căruia îi fusese foame și frig, Isus care fusese insultat în timpul unei întunecate nopți de Paști, Isus care punea mâna pe leproși; Isus acesta era fratele și dumnezeul lui; cu Isus nu se simțea deloc stingherit.

Romeo nu se plânsese niciodată mult; acum însă nu se mai plângea de loc. Abia i se putea zmulge un cuvânt asupra relelor cari îl munceau. Primise făgăduiele Bibliei cu încredere unui copil care aude vorbind pe tată-său. Le simțea în preajma lui. A spera, a intra în paradisul luminei, a vedea pe Dumnezeu, a-și potoli setea, a poseda fericirile negrâte, din veșnicie în veșnicie, era pentru el același lucru, și lesne de făcut.

Atât timp cât putu să se susțină, se târi prin podul lui scund pașnic, gânditor, cu privirea aiurea. — „Am

să mă duc și eu!” zicea el; apoi se așeză pe marginea patului, și atâta băcurie strălucea pe fața lui, puținele vorbe pe care le rostea vibrau atât de puternic, sințea atâta credință în sufletul lui, încât te pătrundea și te umilea.

Romeo era grăbit să plece din viață; nu arăta însă nerăbdare: „Când are să găsească Dumnezeu potrivit, are să mă ia”, zicea el cu cea mai senină convingere.

Tată-său nu-l mai vedea de multă vreme: Romeo nu se mai putea coborî jos în casă, iar cizmarul nu voia să se urce sus în pod. Unii din cei cari aveau curaj nu șovăiau să-l zică:

— Bălatul dtale e bolnav rău.

Celălalt nu răspundea.

— Dacă ai vrea să-l...

O privire rece, ascuțită, tăia pe buze cuvintele celor ce îndrăzniseră să aducă vorba despre aceasta.

Mama se apucase să-și iubească copilul din toate puterile slăbite ale sufletului ei sugrumat. Nu înțelegea bine ce se petrecuse în Romeo, dar simțea nevoia să-l vadă, să vorbească cu el. Când bălatul îi vorbea de Dumnezeu, ea îl asculta cu toată încordarea de atenție de care era în stare; când el se ruga, ea îngenunchia lângă el. Și primea astfel și ea o parte din bucuria copilului, o fericire de mână a doua ca o lumină de lună, dar pe care o socotea venită dela Dumnezeu. Se simțea nespuns de bine așa și ar fi voit ca așa să fie totdeauna.

Dar bietul Romeo suferise îndeajuns. Într-o seară sărută pe mamă sa cu inima mulțumită și îi zise:

— Mamă, dacă vrei să fim împreună la Dumnezeu, trebuie să crezi.

— Da! zise mama mirată.

— Spune tatii să vină până la mine.

— Lui tată-tău! repetă femeia speriată.

— Du-te, mamă.

Romeo nu obișnuia să vorbească cu ea așa. Se scoborî în casă, ținându-se cu mâna tremurândă de rampa scării, deschise ușa bucătăriei, apoi a odăii celorlalți și rămase în prag. Stătu așa câțiva timp nemișcată. Cizmarul se'ntoarse spre ea.

— Ce e? Strigă el.

— Bălatul... Romeo...

— Ei, ce e?

— Te cheamă.

Un fior ușor făcu să tremure mâna tatălui:

— N'am vreme.

Femeia, înfricoșată, ieși. În vreme ce închidea ușa, el îi zise deodată cu un ton brusc:

— Spune-i că mâine!

Mama se urcă în pod aproape veselă.

— Ei, ce e?

— A zis: mâine.

— Măine! repetă bălatul cu un surâs ciudat.

Rămaseră mult timp împreună. Romeo îl vorbea

numai de cele ce aflase din Viața lui Isus; apoi când se făcu târziu, îi zise:}

— Du-te, mamă, în casă, să nu te certe tata.

Mama nu simțea și nu înțelegea lesne, totuși ceva o apăsă pe suflet; ar fi vrut să rămână; dar auzea zgomotul pașilor lui bărbatu-său care se plimba în odaia de jos, și șovăia.

— Haide, mamă, du-te! zise Romeo, cu aceeași intonație gravă. Apoi se întoarse cu fața spre perete; femeia îl privi câțva timp, ieși, se opri o clipă ca să-l audă răsufând, nu știa nici ea bine de ce, apoi scobori scara.

În noaptea aceea, Romeo se stinse tăcut, umilit, cu o bucurie pe care nu avea cui s'o spuie.

Dimineața, mama urcă scara, îngrijorată. Se miră de nemșcarea băiatului, de tăcerea aceea neclintită în care simțea că nu poate nici ea vorbi. I atinse ușor cu un deget, apoi, țipând, ieșită din fire, se repezi pe scară în jos, năvăli în odaie, și înălțându-și spinarea încovoiată, dreaptă pentru întâia oară în fața bărbatului ei, strigă cât putu, cu un gest de desnădejde aproape înfricoșător: — A murit băiatul!

Cizmarul îngălbeni, tuși, apoi o privi cu ochii lui tulburi, nesiguri, nemiloși. O privi necontenit, până ce ea se încovoie iar, până ce, cu capul plecat în jos, cu pașii șovăelnici, trăgându-se înapoi, femeia se întoarse în bucătărie, ciucindu-se lângă cuptor, ca ieri, ca mâine, ca peste zece ani, atât cât va trăi.

Luna

de Volbură Poiană-Năsturas

*Sprințară luna 'n astă seară
Din ram în ram se suie 'n lei.
Aruncă aur pe alei
Ca dintr'o veche, grea comoară
Când își golește sânul ei.*

*De s'ar ascunde zăbovită
Să doarmă ceasuri în frunziș
Să nu se uite tot pieziș
Când fata poate-i fericită
C'o sărutare pe furiș.*

Gânduri

de Gustave Le Bon.

Germania de astăzi este o mare republică fără republicani. Toate partidele consideră această republică ca un expedient provizoriu destinat a salva unitatea imperiului.

Legea respectată este echivalentul dictaturei — dar a unei dictaturi necontestată și fără capricii.

Samsarii culturii.

de Senectus.

Asistăm de ani de zile la o generală speculă nu numai în cele materiale ci și în cele sufletești. Acuzăm că muncitorul cu brațele este speculat de o serie nesfârșită de samsari și că dela producător la consumator, produsele sunt supuse atâtor majorări de prețuri câți speculanți le ating. Lucrurile nu se petrec altfel cu produsele celorlalți muncitori, aceia ai scrișului și ai culturii. Și ca să nu rămânem în afirmări abstracte, vom căuta să zugrăvim în culorile lor firești stările de fapt din acest colț al țării. Nicăiri, de altfel, nu găsim un teren mai potrivit de dezvoltare acești samsari ai culturii, decât în regiunile periferice ale țării, unde se simte nevoia de *propagandă culturală*. Cei mai nechemați și cei mai certați cu cultura adevărată, dar cei mai șmecheri în același timp, negăsind alt teren mai bun de activitate, se fac cultivatori de cultură. Se știe anume că aici trebuie cultură românească și această necesitate va fi marfa de exploatat a acestor samsari. De pildă în Oradea și în Bihor muncitorii adevărați ai culturii, fie cei născuți și crescuți pe aceste plajuri, fie cei veniți cu gând curat și cu avânt de muncă, profesorii, învățătorii, preoții și toți intelectuali capabili să poarte un condei și să rostească fraza dulce românească; aceștia sunt luați în întreprindere fără voia lor, fără să bage de seamă, de câte un samsar cultural. Samsarul își are o firmă și ca să păcălească lumea în fiecare an cheamă la „*adunarea generală*” tot alți membri și constituie tot alte comitete, pentruca în dosul acestor parodii să-și facă afacerile sale destul de rentabile. Toți ceice au stat, cu voe sau fără voe, de plăcere sau de silă, veniți sau aduși la aceste comitete, au isprăvit după un an doi prin a se scârbi de specula samsarului. Și astfel precum curg apele Bihorului fără încetare, lăsând numai albia cu mîlul său pe loc, tot astfel curg membrii comitetelor *marilor reuniuni*, rămânând pe loc numai samsarul cu interesele sale

Să ilustrăm cu câteva fapte speculațiunile samsarilor pentru a lăsa să se intrevadă prin masca mincinoasă, realitatea dureroasă.

În primele timpuri de zăpăceală post belică, atunci când noroii și tupeul țineau locul meritului și când bastoanele de mureșal își arătau capul în sacul cu ambiții al fiecăruia, samsarul cultural, a adunat în jurul său prima mare reuniune. Și au venit toți cu gând curat, cu dor de muncă; poate chiar samsarul să fi avut ceva bun în sufletul său. Mai pe urmă însă, umblând din ușă în ușă, din prefectură în prefectură, din minister în minister, cu o sagacitate demnă de admirat, samsarul vede că și pe spatele culturii se poate face o afacere.

Numele său, deși uneori evocator al unor ge-

nerații de negustori devine, printr'o ironică obicinuință, sinonim cu acela al propagatorului de cultură. Se fac însă alegeri și în Oradea ca și în toată țara. Localele societăților de cultură se transformă în birouri electorale personale. Agenții electorali cei mai abjecți, birjarii și toți cei necesari unei alegeri moderne își stabilesc marele cartier în localul de cultură al marilor reuniuni. Samsarul era candidat!

Gazetarii, scriitorii, conferențiarii vin cu alte gânduri decât cele de câștiguri și prin Bihor; samsarul îi roagă, îi convinge cu glasul plângător de apostol încercat — care și-a lăsat situație bună pentru cultură! — îi convinge să se producă sub aripile firmei sale, ca să crească creditul întreprinderii.

Profesorii locali, într'un nobil avânt pornesc prin sate cu elevii, organizează cursuri cu minoritarii, țin cicluri întregi de conferințe, și șezători; samsarul îi prinde în mrejele afacerilor sale. Ei îi vâra sub firmă, ca să-i crească creditul întreprinderii sale.

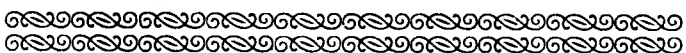
Nu este mișcare cultură și artistică, nu e om, sau strein, care să nu fie pândit și vârat sub firma samsarului, incapabil de altceva decât de exploatare. Semnează articole scrise de alții, pune firma sa pe expozițiile pictorilor, pe concertele cântăreților, pe ruletă, pe chioșcuri de ziare, pe tipografii, pe afaceri comerciale, pentruca cei ce-și vor deslega pungile să fie ulmiți de *prodigioasa* activitate a apostolului dela graniță!

Ca o muscă șagalnică, samsarul se așează pe coarnele boilor cari ară și apoi călătorește prin țară pentru strâns fonduri.

Cei ce vin pe la Oradea în trecerea lor, nu pot vedea realitatea, căci n'au timp și nici nu pot bănui că și cultura poate forma obiectul de speculă a samsarilor. Mai ales că samsarul a avut grijă să organizeze șezători și în extremitatea opusă a țării sub aceeași firmă ca să se facă cunoscut și acolo se înțelege, ca să crească creditul afacerii.

Indrăzneala speculantului merge până acolo că își bate joc chiar în inima țării de munca valorilor noastre culturale.

Acesta este samsarul cultural, un tip nenorocit de după războiu și pe care lumea trebuie să-l cunoască odată și să-l trimită acolo unde poate fi folositor și țării nu numai sieși.

Brilante, giuvaeruri de aur și argint precum și ceasornice găsiți mai ieftin ca ori unde la bijutierul

HERBST

Piața Regina Maria No. 1 Oradea

cumpără cu prețuri avantajoase obiecte de aur și argint și repară ceasornice.

1-12

Pentru mine . . .

de D. Psattia

*Pentru mine plânge codrul
Seara când îl bate vântul,
Pentru mine'n triluri sfinte
Pasărea și malță cântul,
Pentru mine crinii pier
Stropii luminoși de rouă,
Pentru mine Luna plină
Razele de-argint își plouă,
Pentru mine plâng ciobanii
Doina tristelor cavale,
Pentru mine cresc involte
Toate florile pe vale,
Pentru mine-atâtea stele
Diamantele-și sclipesc,
Pentru mine'nchipuirea
Țese visuri . . . căci iubesc!*

*Pentru mine scapăr norii
Sguduind întreaga fire,
Pentru mine urlă vântul
A pustiu și a mahnire,
Pentru mine tremur munții
Clătinați din temelie,
Pentru mine-i gerul iernii
Vișor, boltă cenușie,
Pentru mine geme marea
In vâltorile fierbinți,
Pentru mine toarce spleenul
Fir de doliu . . . căci mă minți*

Cluj.

Munții

Volbură Poiană-Năsturaș.

*Această noapte de veghere
Ca păcura 'i. Ba nici în iad
N'o fi mai întuneric. Cad
Din munți izvoare cu putere
Trezind pădurile de brad.*

*De-odată înălbesc cununa
De nouri, munții în apus;
In noaptea asta stele nu-s . . .
Grăbind aruncă munții luna
S'o joace nourii pe sus.*

Oradea.

CRONICI.

CRONICA LITERARĂ

Al. T. Stamatiad

Anul acesta Academia Română a fost sgârcită în acordarea premiilor literare. Un singur volum de poezii a fost distins și ne pare bine că acesta e al poetului Stamatiad. Fie-ne permis a profita de această ocazie să spunem câteva cuvinte despre poet și opera sa.

D-l Stamatiad e unul dintre puținii noștri poeți de azi, cu adevărată filință de poet. Inrolat în rândurile poeziei noi, dânsul a rămas un temperament deosebit. Talentul său poartă pecetea originalității, care n'a putut fi roasă de vremea de învâlmășag literar care s'a abătut în ultimul timp peste literatura noastră. D-l Stamatiad ține de douăzeci de ani în mână, cu îndârjire, o făclie care arde mereu și luminează clar.

Unii au văzut în dânsul un temperament exagerat, un om violent. Nu e adevărat. Cei cari spun aceasta fără să-l fi cunoscut, ci numai privindu-l de departe, sunt de rea credință. Cei cari-l cunosc de aproape și totuși spun lucruri ca cele de mai sus, sunt greșiți.

Al. T. Stamatiad

Intr'adevăr, poetul Stamatiad e o fire ciudată. Inșă când înțelegi sufletul și inima acestui poet, te încredințezi că în el vibrează coarda sincerității și ceea ce ți-se pare violență, în realitate este agitatea produsă de sbuciumul unui om mare, chinuit de realizarea idealului său. E pasionat, dar pasiunea sa se deosebesc de a celorlalți oameni, e nobilă. Sentimentele se nasc, se frământă continuu și din cauza aceasta poetul e veșnic fără astâmpăr, fără odihnă.

Ca om d. Stamatiad e bun și iubitor. Cere-i un sfat și vei vedea ce bucuros ți-l dă și câtă iubire strecoară în el. E omul în care arta a înrădăcinat puternic iubirea universală.

Așa l-am cunoscut eu pe poetul Stamatiad și acesta este.

*

Volumul „Poezii” premiat de Academia Română anul acesta este o antologie, alcătuit din volumele dinainte: „Din trâmblțe de aur”, „Mărgăritare Negre” și „Pe drumul Dama scului” și închide evoluția poetului dela „Grădina” până la „Simfonia toamnei” și „Psalmi și rugăciuni”. Cu altă ocazie am

arătat frumusețea poeziei d-lui Stamatiad. Aceleași lucruri le-ași putea spune și astăzi, dacă mi-ar permite spațiul. Un lucru însă aș vrea să prindă generația tânără și tinerii scriitori: că Al. T. Stamatiad este un maestru al limbii românești, al clarității și al conciziei, dela care se poate învăța mult. De aceea volumul „Poezii”, nu trebuie să lipsească din biblioteca nimănui.

Premiera d-lui Stamatiad, astfel, trebuie considerată ca o distincție și o consacrare definitivă a operei. Am fi dorit ca această consacrare să se fi făcut altfel. Nu s'ar săvârși nici-o nedreptate dacă, bunăoară, s'ar acorda unui poet ca d. Stamatiad, după o muncă literară de aproape un sfert de veac, premiul național.

Emin Asan.

CRONICA TEATRALĂ

O frumoasă aventură.

Ansamblul de comedii al teatrului Național din Cluj a reprezentat la 4 Iunie pe scena teatrului Regina Maria din localitate, comedia „O frumoasă aventură”, de Robert de Flers.

Subiectul piesei se poate rezuma în următoarele: Flica unui savant profesor este înamorată de vărul ei, dar forțată de mama acestuia se logodește cu un funcționar superior dela înalta curte de conturi. — Zlăua nunții sosită, se adună în invitații. Mireasa nu e gătită de nuntă. Ea nu-și pierde-se speranța că salvatorul va sosi. — El și sosește în persoana iubitorului Adrian cu care fuge la bunica sa în provincie. — Fericitul mire, în loc de fericită, se alege cu... regrete. Helen cu Adrian sosită la bunica, care nu cunoaște pe Adrian, sunt nevoiți a se prezenta ca soți, ajungând, flerește, în fel de fel de încurcături. — În fine în actul al treilea, totul se explică și Adrian cu Helen sunt fericiți.

Cum vedeți, un subiect destul de amuzant, punerea în scenă însă a acestui subiect s'a făcut în mod cam nenorocos de către prietinel României, Robert de Flers, care ne obicluise cu piese de teatru mai bine reșite. — Un subiect bine ales, dar îmbrăcat în dialoguri destul de plictisitoare, și cu puțină acțiune, mai ales în actul I.

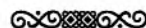
Actul II. și III. se prezintă mai bineșor, cu mai multă acțiune.

Interpretarea? Dl. de Flers poate să fie recunoscător interpretelor, cari și-au pus toată truda, ca printr'o interpretare bună să ascundă scăderile piesei. — De altfel trupa dela Cluj întotdeauna s'a prezentat publicului Oradan în condiții frumoase atât individual cât și în ansamblu.

Dna Stanca Alexandrescu în rolul Helenei a fost cât se poate de bine. D-l Ghibericon este obicinuital amuzator al publicului, care-l și iubește. — În rolul mirelui omul numerilor care și chestiile de dragoste și le organizează după regulile matematicii, dl. Ghibericon par'că voia să se întrecă pe sine însuși. Dl. Braborescu în rolul lui Adrian a isbutit să ne dea o creație care i face cinste. A fost foarte bine și a plăcut mult dna A. Fotino în bunica iubitoare, doritoare să vadă fericirea nepotei sale. Ceilalți artiști în rolurile secundare s'au străduit să scoată ceva bun din aceasta „aventură”. Ansamblul în deplină armonie, regia făcută de dl. Broberescu a fost fără defecte.

În general o reprezentație bine reușită mulțumită actorilor. Subliniem cu plăcere faptul că dela Cluj ne vine întotdeauna un ansamblu bine încheat.

P. Coroiu

NOTE

Teatrul din Oradea. Trei delegații românești plus nevestele a doi artiști minoritari au plecat, mai zilele trecute la București, pentru a solicita concesiunea teatrului „Regina Maria” pentru cinci directori evreo-maghiari. Cu un tren întârziat a plecat și un solicitant pentru formarea unei trupe românești. Acest pelerinaj la Meca Thalei din România Mare pentru „promovarea culturii grănicerești” a dezlănțuit oarecare furtună în paharul cam aburit al Orăzii. Vârtejul n'a durat însă decât o clipă, căci curcubeul alegerilor comunale care se arată în zare a sorbit în policromia sa preocupările noastre îndreptate un moment spre artă. Așa că, rezolvirea chestiei teatrului comunal pentru stagiunea viitoare, a rămas pe seama Ministerului Artelor.

Aruncarea în cumpănă a celor trei intervenții ale celor trei delegații românești pentru trei protejați unguri și grațiile celor două artiste durduli pentru cei doi consorți ai lor nu știm în spre care fericit au aplecat discul concesiilor. Toate însă au avut greutatea lor căci toate intervențiile acestea se arătau dezinteresate și conforme tradiției protejutoare pentru minoritari creiată de ultimele alegeri. E drept că nici unul din pelegri ni nu purta la butonieră rozeta cu culorile maghiare când s'a urcat în vagonul de clasa I a expresului Episcopia-Bihor—București dar cu toții purtau același cuvânt pentru aceeași artă care de 6 ani de zile s'a dovedit că e în plină decadentă. Falimentele recente cu trupa condusă de d-l Ladislau Groff — un artist în toată puterea cuvântului — credeam că vor da de gândit conducătorilor noștri. Oare nu vreau să se convingă de realitate nici azi? Sufletul minoritarului de acum e preocupat de alte chestiuni. Consolidarea economică în acești ani de criză monetară și consolidare politică cu cât mai multe avantaje în aceste vremuri de dezorientare nu le dau răgaz pentru artă. Distracții ușoare pentru un popas de recreare le oferă cinematografele. Arta?.. Poate mai târziu. Și dacă minoritarii întrebunțează toate mijloacele pentru a obține concesiunea teatrului și pentru anul viitor, deși solicitanții sunt convingiți că iar vor recurge la concursul D-lui Dr. Lazar Aurel, Dr. Popa Gheorghe și consiliului comunal pentruca, prin colecte de caritate publică, să-i salveze în mijlocul anului de faliment, o fac pentru ca să nu se creeze un precedent și să-și piardă terenul pentru viitor

Teatrul maghiar trece printr'o criză acută aci în Ardeal și nu din vina altora ci a lor proprie.

Și fiindcă această este situația teatrului maghiar ne întrebăm nu ar fi timpul ca să se îndrepte un rău care dăinue? Oare nu se poate face ceva și pentru teatrul românesc? Bihorul și întreg Vestul românesc al țării care și-a dat până acum obolul pentru o cultură care nu a fost a sa nu pot pretinde, după 8 ani de stăpânire românească, hrană sufletească proprie? Până când scenele teatrelor comunale le vor pălmuși legitima așteptare? Antreprenorii de pompe funebre cari ne vin în chip de echipe volante de așa zisă propagandă, în realitate de afaceri, sunt departe a ne da ceea ce așteptăm. Nici unul din artiștii cari au monopolizat, din culisele teatrului Național din București, fondurile Ministerului Artelor și le inghit în excursii de sport-diletantist prin orașele de provincie, nu ne aduce ceea ce trebuie să ne aducă.

.. Dar trăim balamucul unei vremi de dezorientare și cinci voiajori s'au pornit ca să ceară concesiunea pentru 5 directori unguri

M. San-Marino.

* * *

† **Bustul lui Coșbuc.** Duminică 20 Iunie a avut loc la Năsăud, în cadrele unei frumoase serbări, dezvelirea bustului marelui nostru poet G. Coșbuc. Acest bust trebuia să fie dezvelit încă din 1914 însă a fost împiedecat pe deoparte de deslăn-

țuirea războiului iar pe de alta. n'ar fi fost cu puțință, fiindcă fosta stăpânire ar fi văzut în el o mare primejdie.

După ce d-l Ion Lupoș, ministru sănătății publice fixează, cu erudiția d-sale, origina poetului astfel: Iobagii ardeleni încă din veacul al XVI-lea, dela ivirea lui Mihai Viteazul pe plaiurile Ardealului, au simțit arzând în ei dorul de a se elibera de jugul iobăgiei. Din acești iobagi descinde Gheorghe Coșbuc. Străbunii familiei Coșbuc încă la începutul veacului al XVII-lea au venit de pe moșia familiei Horváth din Ilșua și s'au așezat în Hordou Coșbuceni purtau și numele de Săcuciei și numai după militarizare au folosit exclusiv numele de Coșbuc.

D-l Liviu Rebreanu, președintele societății Scriitorilor Români, iață cât de frumos caracterizează opera și pe poet:

Pentru Societatea Scriitorilor, Coșbuc înseamnă gloria literară ideală. El n'a fost de cât poet și numai poet. Prin poezie pură a cucerit unanimitatea conștiințelor românești devenind un simbol național. Poezia lui n'a avut nevoie de accente străine, ca să se impună. Prin geniul lui s'a manifestat necesitatea de frumos a sufletului românesc ce e permanentă în orice împrejurări. De aceea poezia lui poartă pecetea eternității. Fiind numai scriitor, Coșbuc, n'a cunoscut onoruri. De altfel nici nu le-a căutat niciodată. Ce nu era în legătură cu arta n'avea pentru el nici o importanță. A cântat pentru că sufletul lui era numai cântec

Și totuși Coșbuc a făcut o revoluție în poezia românească. El a introdus pe țărani noștri în poezie, țărani adevărați cu păcate și calități mari, cu dureri și bucurii, oameni întregi. Până la poezia lui, țăraniul român era a fantoșă de operetă sau martir de melodramă. Coșbuc l-a cântat întâia oară așa cum este

Venind cu sufletul plin și neprihănit a dat o întorsătură nouă mersului poeziei românești

Sănătatea exuberantă din versurile lui a oprit valul de morbideță sentimentală, în care căzuseră epigonii lui Eminescu.

Opera lui e atât de personală încât n'a putut face școală. Rimele, ritmul, culoarea, fraza poeziei lui Coșbuc sunt atât de specifice, încât exclud posibilitățile de imitație. A făcut însă un curent, care s'a canalizat în marea mișcare semănătoristă.

Bustul, care se înalță astăzi din dragostea intelectualilor de aici e cea dintâi intrupare a memoriei lui Coșbuc. Era firesc și pios ca aici, în Năsăud, să-și găsească mai întâi formă palpabilă iubirea pentru Coșbuc a întregului neam românesc. Poezia lui Coșbuc de aici și-a luat doar inspirația, din oamenii de aici, din locurile acestea. Bustul din Năsăud are astfel mai mult decât o semnificație de admirație, e iubirea pentru iubire. M

* * *

O lege necesară. Pe lângă toate legiurile aduse în ultimii ani, toate având importanța lor mai mică sau mai mare pentru țara noastră în drumul ei spre refacerea pagubelor suferite în costisitorul războiu de întregire ar mai trebui adusă una nouă — și originală — pe care îmi permit s'o propun aci

După războiu s'a muncit la noi aproape numai spre refacerea și propășirea materială a țării. Firește, ne trebuie o muncă uriașă și nu tăgăduim foloasele ei. Dar țara noastră nu s'a ales din războiu numai cu pagube materiale. Războiul deși ne-a adus întregirea, el a clătinat și echilibrul moral al societății. Dealtfel acest lucru s'a întâmplat nu numai la noi, ci și în țări cu forțe morale mai puternice și mai apărate. Tulburarea moralității a fost întotdeauna un rezultat al marilor războaie

Așa dar nivelul moral al societății noastre de după războiu se află la o scădere îngrijorătoare. De atâția ani, în presă mai cu seamă se vorbește de această stare și se arată gravitatea ei și primejdia ce-o deschide în calea viitorului nostru. Credem însă că au fost destule strigăte. E timpul să venim și cu propuneri reale pentru operarea și îndreptarea răului, acolo unde există. „Vorba multă e sărăcia omului” — spune un proverb popular, din care am putea să tragem învățătură și să

ne debarasăm de excesul de vorbărie de care suferim dela o vreme.

Cel mai bun lucru ar fi o severă legiferare a moravurilor, o reformă radicală a stării morale scăzute din pricina evenimentelor prin cari am trecut în ultimul deceniu. Exemple de acest fel putem găsi și în alte țări.

Ungaria are o lege pentru pedepsirea pornografiei, care se aplică cu foarte multă asprime. Acelaș lucru e și în Turcia, țară intrată de curând într'o eră nouă cu legi proaspete.

Anul trecut ne-a servit un exemplu America — țara tuturor libertăților. Astfel, statul Ohio a votat o lege care interzice intrarea tinerilor de ambele sexe sub etatea de 18 ani în sălile de dans, dacă nu sunt însoțiți de părinți. Legea a intrat în vigoare și e una dintre cele mai cuminți măsuri pentru apărarea bunelor muravuri. Ea va împiedeca mil de alunecări în mocirla stricăciunii, mil de căsătorii pripite și tot atâtea divorturi caraghioase.

Să nu considerăm legea din Ohio ca o copilărie, așa cum sunt sigur că o judecă mulți. Dacă în America — țara caracterelor — oamenii de conducere se arată atât de îngrijorați de alunecarea spre imoralitate și caută cu orice preț să-l pună pe piedică puternice, nu mai puțin trebuie să ne preocupe și pe noi problema aceasta. În țara noastră nu s'a gândit nimeni până acum să ia măsuri măcar contra sălilor de dans, unde trupurile tinere se dedau la cele mai scârboase mișcări. Și la noi, ca și acolo, dansul a devenit o patimă degradantă, care pervertește atâtea elemente tinere și prea fragede ca să poată ține piept ademenirilor. Ba vedem de multe ori că însăși părinții, din inconștiență, își împing odraslele fragede pe această cale și sunt încântați când văd cu ce talent se prostituează copiii lor. O mamă modernă nu se gândește dacă fata ei știe să pregătească o mâncare sau dacă posedă vre'o cunoștință despre creșterea copilor; în schimb se arată peste măsură de fericită când o vede executând figuri obscene în brațele vreunui derbedeu.

Dar nu e vorba numai de sălile de dans. Există atâtea cărări cari conduc la aceeași țintă: distrugerea edificiului moral al societății. Trebuie să le astupăm pe toate ori măcar în parte dacă nu voim să rămânem fără religie, fără simț moral, fără Dumnezeu. Moralitatea creștină este o comoară prețioasă pe care strămoșii noștri — deși mai inapoiți ca nepoții lor de azi — au știut s'o păstreze cu sfințenie. Ar fi o crimă acum, ca noi să privim cu mâinile la piept cum se risipește această comoară și cum se prăpădește odată cu ea o cantitate de energie tânără care, în alt chip, ar putea fi întrebuințată în folosul neamului. Deacea ar fi bine, ca și la noi, urmându-se exemplul altor țări, să se alcătuiască legi pentru înfrânarea imoralității, pentru reformarea și regularea moravurilor. O asemenea legiferare ar urma principiile unei educații sănătoase și ar fi, într'adevăr, o operă modernă în sensul cel bun al cuvântului și în acelaș timp un mare bine pentru neam și țară.

Emin Asan.

CARȚI.

Ion Marin Sadoveanu: Dramă și teatru. Studii și cronici. (Biblioteca „Semănătorul“ No. 160—163 Arad. Prețul 20 lei).

Domnul Ion Marin Sadoveanu e unul dintre cei mai înzestrați și mai bine pregătiți scriitori ai generației nouă.

Volumul „Dramă și Teatru“ pe care îl publică Biblioteca „Semănătorul“, ne aduce o bogată culegere de studii și cronici scrise cu o neobicinuită pătrundere.

Autorii dramatici stăini și români sunt studiați cu deplină competență de dl Ion Marin Sadoveanu.

„Dramă și Teatru“ e o carte pe care o recomandăm cetitorilor noștri.

St. Meteș: Păstori ardeleni în principatele române. (Biblioteca „Semănătorul“ No. 111—113 Arad) Prețul Lei 15

Domnul Ștefan Meteș, membru corespondent al Academiei Române, e un pasionat cercetător al trecutului românesc. Din arhive prăfoase, din bibliotecile uitate, dl St. Meteș a scos la lumină date de preț pentru luminarea trecutului românesc din Ardeal și de a'urea. Volumul „Păstori ardeleni în principatele române“ e rodul unor studii îndelungate și migăloase. Cu ajutorul acestor cărți putem face o instructivă și îndușetoare excursie dealungul pământului locuit de români, în cursul veacurilor.

Dr S. Stanca: Sergentul Dramă într'un act. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 119, Arad Prețu: 5 Lei)

Drama aceasta într'un act, reprezintă un episod din luptele de lângă Jiu, în Pasul Surduc, la începutul lui Septembrie 1916. E prelucrată după piesa „Josef Heyderich“ de Th. Körner și poate fi luată în repertoriul teatrelor sătești, ca piesă de propagandă națională.

Gh. Cardaș: Cântece poporane moldovenești. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 157—159, Arad. Prețul 15 Lei.)

Di Gh. Cardaș, prin colecționarea acestor frumoase cântece poporane moldovenești, a făcut o faptă mai presus de orice elogiu.

D-sa a scăpat de pieire lentă o adevărată comoară a poeziei populare din Moldova trecutului nostru. Ar trebui ca cei în drept să-l dea dlui Cardaș tot sprijinul moral și material pentru a continua pe acest drum bun.

N. I. Herescu: Insemnări literare. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 140—140/a Arad). Prețul Lei 10.

Di N. I. Herescu face parte din falanga tinerilor literați olteni, cari au făcut un harnic și măndru centru literar și cultural din Craiova zilelor noastre Bogat înzestrat și îndrăsnit, Di N. I. Herescu, răsare simpatic din rândurile tinerești al acestor „Insemnări literare“, chiar când uneori trece în exagerări. „Insemnări literare“ e primul volum al tânărului scriitor oltean, înaintea cărui se deschide un viitor de frumoase biruințe.

O. Ghibu: Cu gândul la Basarabia. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 146—147, Arad). Prețul 15 Lei.

Volumul acesta al d-l prof. universitar Onisifor Ghibu cuprinde date interesante privitor la pregătirea desrobirii Basarabiei și a unirii ei cu România.

REVISTE.

Universul literar anul XLII. No. 25. După articolul „Există Dumnezeu“ de Mihail Celarianu, o frumoasă poezie de G. Talaz. Urmează un fragment din actul II al piesei Mloara de Camil Petrescu, Daimion — Spinoza și Goethe — de Lucian Blaga care caută să dovedească că marele poet german nu poate fi considerat ca un discipol al lui Spinoza și, după ce reproduce tablourile Ruteanca din Maramureș și Țărance de lângă Sibiu din albumul englez al lui William Miller din anul 1804, ne dă o traducere din literatura greacă de Costas Uranis: Viața Vitregă.

Neamul Românesc anul XXI No. 107 cotidianul d-lui profesor N. Iorga, pe care vitregia timpurilor l-au transformat în săptămânal, apare în format de revistă cu articole scurte, pline de miez, scris aproape în întregime de marele nostru învățat. Din numărul de față subliniem articolul „Pentru d-l Topârceanu“ laureatul premiului național al Ministerului Artelor. Se știe că aproape toată lumea a fost suprinsă de premiarea dlui Topârceanu. D-l Bogdan Duică a avut chiar o eșire violentă și presa l-a secundat.

Iată cât de usturător caracterizează d-l N. Iorga psihologia premierei d-lui Topârceanu.

„E curios cum de s'a putut stărni oarecari nemulțămiri, la scriitori, toți premlabili și, dacă se poate, de mai multe ori, și la public, de obicei insensibil, pentru că anume înțelegeri

de club literar și politic au pus o cunună de hârtii de bancă pe capul d-lui Topirceanu

Și pentru ce această ri- ipă de nervi?

Pentru că d. Topirceanu face poezie de batjocură cu tot felul de ritmuri betege și rime scrântite, pentru că d-sa obișnuiește, după ce a trecut printr'o adolescență sentimentală, să facă literatură perversă, pe care uneori o ascuți de pe nevinovate buze copilărești ca să ridă osinza băcanilor la serbările școlare.

Dar această critică e absurdă.

D. Topirceanu nu e nici bun, nici rău: d-sa e un om care, pur și simplu, s'a adaptat.

Venit din Parisul unor stări de spirit cam prea coapte, Anghel a făcut întâiu echilibristica de formă a poeziei, dar fără stricăciune de suflet, și cu ce distincție: Pe urmă firește moda a degenerat Toate capriciile încep în snobism și mântuie în trivial. Și putea face altfel d. Topirceanu, poetul național laureat al României Mari, când se ajunge prin literatură la înalte funcții, parodind cea ce a avut mai curat jertfa acestui neam?

Cu ce e în conștiința persoanelor care azi stau în vitrinele de orice fel ale țării, d. Topirceanu *trebuia* premiat.

Arhivele Olteniei, Anul V. No. 24 Martie Aprilie. Craiova cu articole semnate de C. J. Hardja, G. Mih. Demetrescu N. Plopșor, T. G. Bulat, Mateescu, Moșil, Lăcreșian Liuba și St. St. Tușescu.

Dunărea Anul II-1925 Director Pericle Papalagi, membru corespondent al Academiei române. Din lipsă de mijloace probabil a apărut sub formă de anuar cu 2 pagini în care găsim articole iscălite de P. Papahagi G. Z. Zuca, Ion Neicu, Ilie Ghibănescu A. Veru, Em. Popazisu, P. Popazisu și Gh. Proferiu.

Memento

În ședința plenară a Academiei Române dela 4 Iunie a fost ales membru activ d-l *Petru Bogdan* profesor de chimie la universitatea din Iași, iar d-l *Virgil Drăgicicanu* și profesor *Gheorghe Tașcă* membri corespondenți

În ședința dela 5 Iunie a fost proclamat ca membru de onoare al înaltei Instituțiuni: Dl *Ingner Ilie Radu* profesor la Școala Politehnică din București. Dl *Angelo Pernice*, istoriograful bizantin din Florența, și descoperitorul memoriului biografic al lui Mihai Viteazul, a fost ales membru corespondent la secțiunea istorică. Tot în această ședință a fost ales cu unanimitate de voturi membru de onoare generalul Berthelot, care nu numai că a contribuit puternic la organizarea forțelor noastre și la conducerea operațiunilor lor, dar a fost un foarte puternic sprijinitor al acțiunii noastre militare și diplomatice pentru realizarea unirii ținuturilor românești foste sub stăpânirea ungurească.

— Autorii dramaticei și compozitorii din toate țările, întruniți într'un congres la Paris, au pus bazele unei asociații mondiale în care intră 18 națiuni. Președinte a fost ales Robert de Flers, reprezentantul Franței, iar vice-președinte Ludwig Fulda, cunoscutul scriitor german

— Dl. Profesor *Gh. Marinescu* a fost invitat să fie o serie de conferințe în specialitatea d-sale la universitatea din Buenos-Aires.

Către cetitori *Iubite cetitor,* Cu sacrificii destul de grele, un grup de intelectuali dornici de a lupta pentru cultura românească, am reușit să scoatem aici, la granița de vest a Țării Românești, revista „*Familia*“. Ne facem o elementară datorie a trimite tuturor oamenilor de bine acest număr de probă.

Vă rugăm și pe Domnia-Voastră a urmări scrisul nostru și în caz că împărtășiți intențiunile noastre a ne trimite prin poștă abonamentul pe adresa administrației *Strada Take Ionescu No. 42.* - Oradea.

— Zilele trecute a avut loc la București o întrevedere între d-l V. Goldiș ministerul Artelor și directorii marilor cotidiene pentru ridicarea unui monument marelui nostru scriitor l. L. Caragiale. Proiectul este ca acest monument să intreacă, în artă, orlce realzare similară de până acuma din țara noastră.

— „Trandafirii roșii“, adm'rabilul poem dramatic al d-lui Zaharia Bârsan, va fi pus pe muzică de cunoscutul compzitor George Simonis român, care a cucerit de mult lumea muzicală a Parisului unde este așezat prin compozițiile sale.

— Am primit la redacție volumul d-lui *Th. Capidan*, profesor la Universitatea din Cluj asupra aromânilor, studiu documentat și ilustrat cu multe clișee și „Poezii“ de *Nuși Tulliu* în dialectul macedo-român, transpuse în limba literară de cunoscutul filolog *Tache Papahagi*. În numărul viitor ne vom ocupa la cronică literară de aceste două lucrări cari prezintă o deosebită valoare.

După expediția reușită a lui Amundzen la Polul Nord care a avut loc luna trecută pe bordul dirijabilului „Norge“ acum, industriașul american *Leichtfeld* împreună cu inginerii staibilimentelor germane „Zeppelin“ studeiază construirea unui dirijabil uriaș de 196 000 m. Acest dirijabil (16-7-1) va avea motoare de 5000 cal putere cu o viteză mijlocie de 176 Km. pe oră Monstrul acesta aerian va putea transporta 100 de persoane cu câte 00 Kgr. bagaje de fiecare și va face drumul peste oceanul Arctic pe care Norge l-a făcut în 4 zile, numai într'o singură zi.

— Deoarece singurul sprijin pentru a putea duce și pe mai departe munca pe care am început-o sunt abonamentele, rugăm pe abonații noștri să-și achite suma de 120 lei prin mandat postal costul revistei pe un an

Suntem siguri că cei 2500 de abonați cari au primit cele trei numere de până acuma ale revistei „Familia“ își vor face datoria Noi îi putem asigura, în schimb că vom căuta număr de număr să le dăm o revistă din ce în ce mai bună.

VIZITAȚI Bodega și magazinul de delicatose

B A I O G

unde găsiți cele mai bune băuturi și delicatose.

Bulevardul Regele Ferdinand No. 1

TELEFON 8 69.

TELEFON 8 69.

1-1

Tipografia și Librăria Românească S. A. Oradea este cea mai bine aranjată și execută tot felul de lucrări în aceasta branșe.

Dacia România

Societate Generală de
asigurare

București Str. Wilson No. 3

Capital de acț. pe deplin vărsat 30.000.000
Rezerve statutare 23.569.630
Diverse garanții 157.680.235
Averea fondului de asociațiuni 1.959.241
Garanția totală . 213.209.106

Despăgubiri plătite
în anul 1924 . . . 109.431.727
Totalul despăgubirilor Plătite dela
întemeierea societății 664.643.252

Procurați-vă combustibilul
pentru iarnă numai dela:

**SAMUIL GRÜNSTEIN
ȘI FIUL ADALBERT**
EXPLOATATORI DE PĂDURI

Str. Prințul Carol No. 23. — Oradea.
TELEFON 6/89. TEFEFON 6/89.
1-1

Cele mai artistice
înrămări de tablouri
se execută la

EMANUIL KORNWEISZ
BULEVARDUL REGELE FERDINAND

(Palatul Moskovits).

1-1

Vă îmbrăcați elegant și ieftin la
marele magazin de îmbrăcăminte

ARMIN SCHÖNBERG

fost

M. NEUMANN

din Piața Regina Maria No. 4.
ORADEA

1-2

Stofe pentru mobile, pânză pentru
saltele și rulete și saci găsiți mai
ieftin ca ori unde la magazinul

S P I T Z E R

Oradea. Str. N. Jorga No. 21

Mare depozit de saci și accesorii
p. tapișeri. Sucursela: Satu-Mare

1-1

Toată elita Oradei și toți intelec-
tualii își dau întâlnire la
Cafeneaua

• E L I T E •

unde con-
certează zilnic dela 6-8
și dela 9-1 capela militară

1-12

Vizitați

marele magazin de manufactură

Lukács Frincisc & Cie

Str. Prințul Carol, Oradea

unde găsiți toate
articolele cu pre-
țurile cele mai
avantajoase

1-4